

PROBLEMI INVENTARIZACIJE U MUZEJIMA

Godine 1973. Republički sekretarijat za prosvjetu i kulturu po treći je put pokušao utjecati na muzejske ustanove da što hitnije riješe problem zaostataka u inventarizaciji - jednom od glavnih muzejskih zadataka. Isti pokušaji bili su 1967. i 1972. godine, ali na žalost nijedan od njih nije dao pozitivnih rezultata. Dapače, statistički podaci pokazuju u vremenu od 1968. do 1971. stanovito pogoršanje, jer se osjetno povećao broj neinventariziranih predmeta. Pretpostavka je da je to posljedica povećanja opsega nabave novih predmeta, ali ni to ni druge pretpostavke ne mogu biti opravdanje.

Naime, muzealcima su poznati propisi o inventarizaciji, muzejske ustanove imaju propisane inventarske knjige i kartice, pa bi svima trebalo biti jasno da je inventarizacija zakonska obaveza i da njezi no neizvršavanje povlači za sobom krivičnu odgovornost. Istina, to nije propust isključivo muzealaca, jer je za to odgovorna i služba zaštite. Naime, po zakonu, zavodi za zaštitu spomenika kulture moraju registrirati kompletne inventirane muzejske zbirke kao skupine pokretnih spomenika kulture, a još nijedan muzealac nije doživio intervenciju zavoda u tom pogledu. Istina, prije mnogo godina neki zavodi su vršili i taj posao pa anketa Republičkog sekretarijata pokazuje da je Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture iz Rijeke na svome području upisao u Registar spomenika kulture devet muzeja i galerija i time registrirao gotovo sve muzeje i galerije svoga područja. Regionalni zavodi iz Osijeka i Zagreba nisu registrirali nijedan fundus, a zavod iz Splita, prema iskazu u anketi, nije znao da je taj posao obavljao, iako 6 muzejskih ustanova toga područja iskazuje da su u zavodu registrirani njihovi fundusi.

Nepostojanje službe matičnosti i bilo kakve inspekcije u okviru

Muzejskog savjeta Hrvatske ili Republičkog sekretarijata za prosvjetu i kulturu uz naprijed spomenute razloge dovelo je do današnje situacije, gdje u pojedinih muzejskim ustanovama nailazimo na tako veliki broj neinventiranih predmeta da ne postoji nikakvo opravdanje za ustanove i pojedince koji su doveli do takva stanja.

Za objašnjenje toga stanja poslužiti ćemo se podacima Muzejskog savjeta Hrvatske koji se služio pouzdanim podacima Republičkog zavoda za statistiku i rezultatima ankete, a kao žalosnu činjenicu na prvom mjestu istaknut ćemo podatak da od 96 anketiranih muzeja 16 muzeja i zbirki nisu uopće našli za vrijedno da odgovore na pitanja iz ankete, iako se zna da je kod njih stanje dobro i da imaju veoma intenzivan muzejski i izložbeni rad.

Godine 1973. 80 anketiranih muzeja iz Hrvatske izvjestilo je da u svom fondusu ima 2,592.371 muzejski predmet; od toga je 1,358.395 inventirano a 1,233.976 neinventirano, i to čini 47,6 % muzejskog fonda. Mora se priznati da je to stanovi to poboljšanje prema podacima iz 1971. godine jer je tada postotak neinventiranih predmeta u muzejima bio veći i iznosio je 52,4 %.

Najveći broj neinventiranih predmeta iskazali su uglavnom prirodoslovni i arheološki muzeji (npr. Hrvatski narodni zoološki muzej oko 600.000 predmeta, Arheološki muzej u Zagrebu 100.000 predmeta, Arheološki muzej Split preko 81.000 predmeta), zatim kompleksni muzeji i muzeji novije povijesti. U mnogo slučajeva u tim ustanovama postoje opravdani razlozi što je došlo do toga zaostatka u radu jer su naslijedjene ogromne zbirke bez inventara ili su u velikom broju predmeti primljeni iz restitucije; u nekim je slučajevima problem nedostatak stručnog kadra ili skučenosti prostora, no nema opravdanja za neke ustanove kao što je Muzej revolucije naroda Hrvatske u Zagrebu koji ima sve uvjete (a posebno osigurana sredstva i dovoljan broj stručnog osoblja, tj. 39 ukupno zaposlenih radnika). Činjenica da je u muzejskim ustanovama pohranjeno preko 2,5 milijuna muzejskih predmeta, dakle spomenika

kulture, obavezuje ne samo muzejske radnike nego i širu društvenu zajednicu na mnogo stroži i savjesniji odnos prema tim spomenicima kulture, a prvenstveno muzejski radnici moraju shvatiti da je to primarni i najvažniji zadatak. Anketa je pokazala da od 80 muzeja samo 34 vode sve propisane knjige i kartoteku, 39 vode samo djelomično a 7 muzeja i zbirki nema propisane inventarske knjige i evidencije.

Kao posebno pohvalno stanje može se uzeti stanje u etnografskim muzejima, jer je tu pitanje inventarizacije daleko povoljnije riješeno nego u drugim muzejskim ustanovama. U Hrvatskoj postoje tri specijalizirana etnografska muzeja (Etnografski muzej u Zagrebu i Splitu i Etnografski muzej Istre u Pazinu). Među 17 muzeja u Hrvatskoj koji su u anketi pokazali ažurnost inventara od etnografskih muzeja je samo Etnografski muzej iz Zagreba. Stanje inventarizacije u Etnografskom muzeju u Splitu također je zadovoljavajuće, a jedino je problem Etnografski muzej Istre u Pazinu u kome je oko 50 % muzejskih predmeta do 1973. bilo neinventirano. U toj ustanovi tokom osam godina, od 1964. do 1972, nije upisan u Knjigu inventara nijedan muzejski predmet, a nije napisana nijedna skeda. U ustanovi su ranije vodjene sve propisane knjige i evidencije, ali je u tom razdoblju to izostavljeno, pa se može pretpostaviti da je izbjegavanje vođenja uredne dokumentacije imalo određeni plan i tendenciju. Predmeti su samo formalno zavodjeni u Knjigu ulaska, no brojevi iz te knjige nemaju nikakve veze sa provizornim brojevima na muzejskim predmetima. Ako se uzme u obzir da je tokom osam godina muzejski fundus povećan za 800 predmeta, nema nikakvog opravdanja što se tokom kalendarske godine nije inventiralo 100 predmeta ili 1 predmet u tri dana. U tom muzeju su učinjeni nebrojeni prekršaji, a među ostalima je izlaganje neinventiranih predmeta i nedostatak bilo kakve evidencije o stanju na terenu, otkup je vršen bez ikakvog sistema, nabavljani su predmeti koji nemaju nikakve veze s etnografijom, itd.

Sigurno je da je primjer pazinskog muzeja najdrastičniji i da takvi slučajevi indolencije muzejskih radnika drugdje ne postoje, no ipak je po-

trebno što brže srediti inventarizaciju muzejske gradje i upisa muzejskih zbirki u Registar spomenika kulture, pa je Muzejski savjet Hrvatske godine 1973. predložio slijedeće:

1. Uputiti svim muzejima i galerijama upozorenje da u što skorijem vremenu ažuriraju inventar muzejske spomeničke gradje i ostale knjige evidencije imajući na umu zakonske obaveze i odgovornost kojoj se izlažu za slučaj iznenadnih opasnosti ili učestalih kradja.

Upozoriti i na kaznene odredbe koje se predviđaju u novom Zakonu o muzejskoj djelatnosti u vezi s neizvršavanjem obaveza inventarizacije i registracije muzejskih zbirki.

2. Muzejski savjet Hrvatske i nadalje će inicirati i zalagati se za saniranje inventarizacije stare nagomilane muzejske gradje.
3. Nastojati organizirati mikrosnimanje inventara pod najpovoljnijim uvjetima za sve muzeje.
4. Uputiti upozorenje Republičkom zavodu za zaštitu spomenika kulture i regionalnim zavodima da dogovore i utvrde potanje način upisivanja muzejskih zbirki u Registar spomenika i da u suradnji s muzejima izvrše što hitnije provodjenje upisa.

Kao članovi Etnološkog društva Jugoslavije, Ogranka za Hrvatsku, trebamo podržati ta nastojanja Muzejskog savjeta i s naše strane dati neke prijedloge za popravlanje sadašnje situacije, kao npr.:

1. da se organizira opsežnija studentska praksa u muzejima a da se u rad na inventarizaciji uključe i diplomirani studenti etnologije koji još nisu našli drugo zaposlenje.
2. Da se u okviru studija etnologije poveća broj sati praktičnog rada studenata u muzeju, prvenstveno na inventarizaciji.